

Besættelsen i Fredericia og Danmark

Tysklands besættelse af Danmark varede fra den 9. april, 1940 og frem til den 5. maj, 1945 (Meddelelsen om Tysklands overgivelse kom den 4. maj om aftenen).

Formålet med besættelse var dels at sikre kontrollen over Østersøen, men også at skaffe landbrugsforsyninger til de tyske tropper og den tyske befolkning. Besættelsen foregik under Anden Verdenskrig, som varede fra 1939-1945.

Her følger en kort oversigt og forklaring af de vigtigste begreber og forhold i perioden. Læg mærke til ordene i *kursiv*.

Samarbejdspolitik

Den danske regering førte *samarbejdspolitik* med tyskerne, hvilket bl.a. betød, at man undgik, at de danske jøder blev sendt i KZ-lejre (*Deportation*). Til gengæld skulle regeringen bl.a. sørge for, at avisartikler og nyheder blev udsat for *censur*, så al kritik af besættelsen eller tyskerne blev forbudt.

Samarbejdspolitikken ophørte den 29. august 1943, hvor regeringen trådte tilbage efter længere tids spændinger og store strejker. Herefter blev det danske militær afvæbnet, og de danske jøder blev *deporteret*. I september 1944 blev politiet opløst og bl.a. erstattet af det danske *HIPO-korps*, som var meget forhad i befolkningen.

Mørklægning

Under besættelsen var der indført mørklægning, hvilket skulle forhindre, at bombefly kunne se byerne. Om aftenen skulle folk sørge for, at intet lys slap ud af vinduerne ved for eksempel at hænge *mørklægningsgardiner* op. På samme måde var der heller ingen gadebelysning eller lignende, og mod slutningen af besættelsen blev der også indført *spærretid*, som betød at folk ikke måtte gå ud om aftenen.

Jernbanefolk havde svært ved at rangere tog i mørke, og der skete derfor en del arbejdsulykker, hvor ansatte blev dræbt eller kvæstet. I DSB's mindelund på Holstens Bastion kan man se navnene på de dræbte.

En Jernbanemand dræbt og to saaret ved Beskydning fra Luften

Godstog beskudt med Maskingeværer ved Omladehallen, og en tom Maskine beskudt fra Minutter efter ved Blokposten paa Snoghøjvejen. — Maskinernes Motører kunde ikke høres i den kraftige Blæst og Angrebene kom fuldstændig bag paa Lokomotivpersonalet.

Ekstraarbejder Ove Kristiansen, Fredericia, død af sine Kvæstelser.

Ved 16-Tiden i Gaar strøg to allierede Flyvemaskiner ganske lavt over Banegaardsterrænet i Fredericia og beskød et Godstog ved Omladehallen, hvorved Ekstraarbejder A. Ove Kristiansen, Sjøllandsgade 6, Fredericia, blev dødeligt saaret og senere afgik ved Døden. Kun fra Minutter efter beskød de samme Maskiner en tom Maskine ved Blokposten ved Snoghøjvejen, og

Kristiansen fik et Skud i Baghovedet og segnede dødeligt saaret om.

I den kraftige Blæst havde ingen hurtig angribende Flyvemaskinernes Motører. Angrebet kom ganske overraskende for Personalet paa det kørende Tog. End ikke da Maskingeværkuglerne slog gennem Lokomotivets svære Jernplader, var man klar over, at Angrebet kom fra Luften, men troede det var Bomber paa Jernbanestignet. Lokomotivfører Nielsen standsede

Luftangreb og luftalarm

De allierede gennemførte en række luftangreb bl.a. mod fabrikker og jernbaner. Når man opdagede bombefly blev der via store *luftværnssirener* blæst *luftalarm*. Folk havde derefter 3 minutter til at komme til nærmeste beskyttelsesrum eller -bunker.

Bunkermuseet i Fredericia er indrettet i en gammel dobbeltbunker fra besættelsen og rummer en udstilling om luftangreb og beskyttelsesrum. Prinsens Port blev muret til i begge ender og indrettedes som beskyttelsesrum.

Frihedskæmpere og modstandskamp

Modstanden mod værnemagten voksede i løbet af besættelsen og fra 1942 og frem blev flere *modstandsgrupper* dannet – bl.a. Taulov- og Fredericia-gruppen.

Grupperne lavede bl.a. *sabotage* mod jernbaner og fabrikker, men udførte også mord (*likvideringer*) af *stikkere*. En del af frihedskæmperne i Fredericia var ansat ved jernbanen.

Jyske sabotører, der blev fanget, blev ført til Staldgården ved Koldinghus, hvor Gestapo havde hovedkvarter. Her blev de forhørt og udsat for tortur og en del af dem blev sendt til København, hvor de blev henrettet i Ryvangen.

Da sabotagen tog til mod besættelsens afslutning gjorde tyskerne gengæld ved at udstede flere dødsdomme over modstandsfolk. På samme måde udførte tyskvenlige grupper *clearingmord* som hævn for modstandsgruppernes likvideringer. Aviserne skulle efter tysk ordre bringe artikler om clearingmord og likvideringer ved siden af hinanden i samme opsætning, så befolkningen kunne se sammenhængen.

Som gengæld for sabotage udførte grupperne også *schalburgtage*, hvor bl.a. Fredericia Teater og Hotel Landsoldaten blev sprængt i luften. I 1944 blev Landsoldaten muret inde for at undgå schalburgtage.

En del danske modstandsfolk blev nødt til – som de danske jøder – at flygte til Sverige.

Frihedskæmpere ved Landsoldaten, maj 1945

Nyheder og information

Da de danske aviser var underlagt censur, kunne det være svært at få sande oplysninger om fx krigens gang eller modstandskampen. Frihedskæmpere blev i danske aviser derfor altid omtalt som "terrorister". I biograferne kunne man se oplysnings- og nyhedsfilm (*Ugerevy*), men disse var også under tysk censur.

De tyske myndigheder udsendte nyhedsbreve (*bulletiner*), men de var altid skrevet til fordel for tyskerne selv.

Som følge af den tyske censur opstod der flere illegale blade, bl.a. Budstikken Kolding. Disse blade bragte både nyheder om krigen, opfordringer til aktivt at deltage i modstandskampen samt lister over stikkere og værnemagere.

Mange danskere lyttede til den engelske radio BBC, der bragte danske udsendelser fra besættelsens begyndelse. Det var ikke ulovligt at lytte til BBC, men tyskerne forsøgte med *støjsendere* at blokere de engelske radiosignaler. Det var BBC, der bragte meddelelsen om de tyske troppers overgivelse (*kapitulation*) den 4. maj om aftenen. Dette kaldes også for *frihedsbudskabet*

Andre ord og begreber

De allierede – Lande, der kæmpede mod Tyskland (Bl.a. England, Frankrig, USA og Sovjet)

Aksemagterne – Lande, Tyskland var i alliance med (Bl.a. Italien, Spanien og Japan)

Feltmadras – Øgenavnet for danske piger, der var kærester med tyske soldater.

Stikker – person, der for at tjene penge, gav oplysninger til de tyske myndigheder.

Rationeringsmærker – Pga. krigen var der mangel på fødevarer og får at sikre, at alle kunne få fx sukker, kaffe og smør, kunne man ikke købe disse varer frit i butikkerne. Hver person fik et antal rationeringsmærker, der gav ret til at købe rationerede varer.

Værnemagt – Tysklands officielle begrundelse for at besætte Danmark var, at man ville beskytte det danske folk. Tyskland kaldte derfor sine styrker i besatte lande for "værnemagt" (*Wehrmacht*).

SS (*Schutzstaffel*) – Et tysk militært elitekorps, der var kendt for grusomheder og terror.

Gestapo (*GEheime STAatsPOLizei*) - det tyske hemmelige politi, der havde afdelinger i alle større byer i de besatte lande. Gestapo var en underafdeling af SS.

Sabotør – Frihedskæmper/modstandsmand, der udførte sabotage.

Kommandant – Hver by af en vis størrelse havde en tysk kommandant, der styrede tropperne. I Fredericia var det Oberst Berrich.

Værnemager – Person, der arbejdede sammen med tyskerne.